

Mitä kuuluu Senegalin Thiadiayhen?

Suomen Lähetysseuralla (SLS) oli Senegalissa, Länsi-Afrikassa, pitkäaikainen kehitysyhteistyö-(KYT)rahoitteinen terveysprojekti, "Thiadiayen projekti". SSKS ry oli mukana rahoittamassa ja tukemassa Senegalin työtä noin 25 vuoden ajan.

Kirjoittajan lisäksi kyseisessä hankkeessa työskenteli muitakin seuramme sairaanhoitajajäseniä mm. Pirkko Alamännistö ja Lasse Tervajärvi. Tässä kirjoituksessani ker-

ron siitä, mitä hankkeelle on tapahtunut sen jälkeen, kun se on luovutettu paikallisten omaan hallintaan. - SSKS ry järjesti opintomatkan Senegaliin vuonna 1989, matkaraportti on Viestissä 2/1989. Sen kirjoitti seuran nykyinen puheenjohtaja Elina Hölttä, tuolloin vielä o.s. Kataja.

Tavoitteena oli naisten ja lasten henkien pelastaminen

Hankkeen ensimmäiset suomalaiset työntekijät saapuivat Senegaliin 1970-luvun loppupuolella. Heidän joukossaan oli turkulaislähtöinen lääkäri Heli Bathija (o.s. Lahti). Hän teki hankkeen alkukartoituksen ja suunnitelman. Myöhemmin hän työskenteli WHO:n palveluksessa parin vuosikymmenen ajan ja on nyt jo eläkkeellä.

Kuvat alkaen vasemmalta:

- Heli Bathija Thiadiayen klinikan portilla
- Äiti ja lapsi Thiadiayen synnytyssalissa, vauvalla villanuttu, joka on lahja Suomesta
- Vihanneksia, riisiä ja kalaa senegalilaiseen tapaan

Minä työskentelin Senegalissa eri tehtävissä kahdentoista vuoden ajan. Thiadiayen hankkeessa olin sen viimeinen suomalainen työntekijä. Terveysprojekti evaluotiin paikallisten kansanterveystieteen ammattilaisten toimesta ja luovutettiin

paikallisille terveysviranomaisille vuonna 2006.

Runsaaseen kahteenkymmeneen yhteistyön vuoteen mahtui monenlaista: unelmia, toiveita, näkyjä, arkista kutsumuksen hoitoa, pettymyksiä, epäonnistumisia, ymmärrystä ja yhteistyötä. *”Terveyttä kaikille vuoteen 2000 mennessä”* oli iskulause, jota suomalaisessa kansanterveystieteen koulutuksessa pidettiin tavoitteena ja johtotähtenä. *”Minkä olette tehneet yhdelle näistä vähimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle”*, oli puolestaan Jeesuksen oma ohjelause meille terveyslähetystyöntekijöille.

Sain maaliskuussa 2017 yllättäen kutsun osallistua lääkäri Heli Bathijan mukana Senegalissa, Dakarissa pidettyyn kansainväliseen äitiys- ja vastasyntyneiden hoidon konferenssiin. Heli Bathija oli kut-

Vierailu Thiadiayessa

Kaksipäiväisen konferenssin jälkeen uteliaana ja ehkäpä jo vähän malttamattominakin odotamme matkaa pääkaupungista maaseudulle. Yritän löytää kovasti kasvaneessa ja muuttuneessa Dakarissa tuttuja maamerkkejä, asuinhan tässä kaupungissa kaksi vuotta, viimeisen työ kauteni ajan. Alkumatka Thiadiayehen sujuu nopeasti hiljattain avattua moottoritietä pitkin. Mbour ohitetaan ohitustietä pitkin. Matkanteko on vaivatonta! Mbourin jälkeen alamme tunnistaa tuttuja pikkukyliä ja pian olemme Thiadiayessa. Päätien varrella on selkeä opastus terveyskeskukseen ja pian olemme perillä. On perjantai-iltapäivä, joten terveyskeskuksen normaali työt olivat jo ohi. Muutamia terveyskeskuksen työntekijöitä seisoskelee pihalla, onpa riemullista tavata vanhoja työkavereita. Vaihdamme kuulumiset. Saamme luvan tehdä kierroksen klinikan alueella.

Pihalla on tienviittoja, joiden mukaan potilaat pystyvät suunnistamaan (jos ovat lukuaitoisia) synnytyssaliin, leikkaussaliin, laboratorioon tai vaikkapa lastenosastolle. Hain merkkiä CRENiin, aliravitujen lasten hoitoasemalle, josta olin vuosikausia vastuussa. Saamme kuitenkin kuulla, että yksikkö on suljettu, koska aliravitsemusta ei enää esiin-

ny samassa mittakaavassa kuin aikaisemmin. Tämä on tietysti hyvä uutinen!

Käymme synnytyssalissa. Tuttu kättilö ja matroona (apukättilö) ovat kansliassa. Mikä yllätystapaaminen ja ilo! Televisiosta tulee paikallista ohjelmaa. Samanaikaisesti kä-

suttu konferenssin presidentiksi, puheenjohtajaksi. Tähän konferenssiin osallistui noin 200 lääkäriä, sairaanhoitajaa ja kättilöä ranskankielisen Afrikan maista. Konferenssi tarjosi oivan tilaisuuden kuulla, millaista edistystä on tapahtunut äitiys- ja vastasyntyneiden terveydessä.

Leikkaussalin sairaanhoitaja keskellä, Kaisa Hirvikangas (vas.) sekä Heli Bathija

tilö on tekemässä kuukausiraporttia. Synnytyshuoneessa lepäilee juuri synnyttänyt äiti tyytyväisenä, pikkuinen hyväkuntoinen vauvansa lämpölampan alla. Meillä on mukana Turusta saamiani HOBI- nuttija, ja voimme antaa sellaisen lahjaksi vastasyntyneelle.

Kierros jatkuu. Paikkojen siisteys ja hyvä järjestys tekee positiivisen vaikutuksen. Arvelen, että me katselemme ja arvioimme nyt "konferenssiherkistynein" tuntosarvin Thiadiayeta. Koska ilta joutuu ja majapaikkamme on Fatickissa (30 km itään), sovimme hoitajien kanssa palaavamme seuraavana päivänä takaisin terveyskeskukseen.

Lauantaina olemme jo varhain liikkeellä. Fatickista saamme mukaamme sairaanhoitaja Mona Häggblomin, joka on lomailmassa Senegalissa. Mona oli aikoinaan miehensä Bengtin (tekniset työt) kanssa

SLS:n lähettinä juuri Thiadiayen hankkeessa.

Näin meitä on monta suomalaista jakamassa kokemuksiamme ja elämäämme tässä maassa. Ensimmäiseksi tapaamme päivystävän sairaanhoitajan. Vastaanotto on jo täydessä käynnissä, hetken jututamme häntä ja kerromme taustamme. Sairaanhoitaja kertoo, että Senegalin nykyinen hallitus huolehtii siitä, että niin lääkkeitä kuin muitakin hoitotarvikkeita on tarpeeksi. Suurin harminaihe on, että röntgenosasto ei toimi, koska kuvauskone on rikki eikä sitä ole korjattu tai korvattu uudella. Onneksi ultraäänilaitte toimii ja sen avulla pystytään seuraamaan raskaana olevien naisten tilannetta.

Leikkaussali on hyvässä kunnossa ja siellä on edellisenä iltana tehty kaksi keisarinleikkausta. Tapaamme nuo tuoreet äidit vauvoineen ja annamme heillekin villanuttut. Leikkaussalia meille esittelee nuori mieshoitaja. Käy ilmi, että hoitaja on syntynyt kolmekymmentä vuotta sitten Thiadiayen terveyskeskuksessa! Turvallisissa oloissa tapahtunut synnytys on mahdollistanut hänen eloonjäämisensä, ja vuosien koulunkäynti on johtanut takaisin klinikalle tärkeään tehtävään pelastamaan äitien ja vauvojen henkiä!

Näemme terveyskeskuksen takapihalla monia romuautoja, entisiä ambulansseja, hylättyjä sairaalalaitteita, kasoittain vanhoja lääkkeitä ja muuta roinaa. Kaikki paksun hiekkapölykerroksen peittäminä. Surullista ja turhauttavaa. Todennäköisesti syynä on se, ettei ole asiantuntijaa

korjaamaan rikkimenneitä ja jätehuolto on lapsenkengissä.

Kohtaamisia Fisselin kyläterveysasemalla

Terveyskeskuksessa sanomme ”au voir!” ja jatkamme matkaa kyläterveysasemalle Fisseliin. Tien varrella ihailemme komeita apinanleipäpuita, silmä leppää savannin tasaisuutta katsellessa. Fisselin terveysasema on helppo löytää selkeiden viittojen ansiosta. Yllätys on suuri ja positiivinen, pääsemme tapaamaan aseman hoitajaa, vaikka on lauantai, paikallinen vapaapäivä. Hän asuu klinikkarakennuksen vieressä ja saamme kutsun sisälle hänen kotiinsa. Tämänkin nuoren sairaanhoitajanaisten löydämme erilaisten vihkojen ja paperien ympäröimänä istumassa olohuoneen lattialla. Hän kertoo tekevän terveysaseman kuukausiraporttia. Hänen vastuualueella asuu n. 30 000 ihmistä, joten työtä on paljon. Sairaanhoitotyön ohella asemalla järjestetään päivittäin terveyskasvatuskeskusteluja. Hoitaja vaikuttaa innostuneelta ja kokee työnsä mielekkäänä.

On lounasaika ja ”terveyskierroksemme” päätteeksi nautimme lounaan ystäväni ja entisen työkaverini, jo eläkkeellä olevan hoitoapulaisen luona. Kodikkaasti istumme puolivarjossa verannalla. Otamme toisiamme kädestä kiinni, siunaamme ruuan. ”Maaro e liddi”, riisikala-ateria on niin hyvää!

Puhdas vesi takaa turvallisen hygieniatason

Vastasyntyneiden, lasten ja äitien kuolleisuus on viime vuosina vähentynyt. Monissa paikoissa on kuitenkin edelleen vaikea toteuttaa käytännössä yksinkertaisia toimenpiteitä ja hygieniatasoa, jotka voisivat pelastaa ihmishenkiä. Esimerkiksi

synnytyksen hoidossa tarvitaan puhdasta vettä.

Thiadiayen synnytyssalissa vesihuolto on sikäläisittäin hyvässä järjestyksessä. Kunnallisesta vesijohdosta sinne saadaan hanavesi. Syväkaivoveden kaivon syvyys on 200 m. Vesilaskun maksaa terveyskomitea. SLS aloitti aikoinaan kaivohankkeen, joka on jo vuosikymmenien ajan ollut Senegalin Luterilaisen Kirkon kyläyhteisötyötä. Puhdas juomavesi on kylien elinehto. Veden saanti mahdollistaa puutarhojen ylläpidon ja karjanhoidon. Vedenhakumatkat maaseutukylissä voivat olla pitkät, kävellen 2 km, aasilla ratsastaen jopa 7 km.

Näen edelleen silmissäni kuvan pohjois-Senegalista, Ndioumista. Kylän halki virtaa leveä Senegal-joki. Aamulla joen rannalla kuhisee elämää: lapset ovat uimassa, naiset pyykillä, osa heistä tiskaa astioita. Karja (lehmät, hevoset ja lampaat) laskeutuu rинnettä alas joelle juomaan. Joku nuori tyttö hakee vadillisen vettä kotiin vietäväksi. Tiedän, että Ndioumin kylässä on kunnallinen vesi, mutta koska se on maksullista, sitä käytetään harkiten vain juomiseen ja ruuanvalmistukseen.

Niin, mitä kuuluu Thiadiayahen nyt reilu 10 vuotta ”senegalilaistamisen” jälkeen? Yhdellä sanalla sanoen: ”hyvää!” Vierailumme terveyskeskukseen oli epävirallinen, teimme sen ilman ennakoilmoitusta. Löysimme asialliset hoitotilat, motivoituneita työntekijöitä ja ennenkaikkea tyytyväisiä äitejä hyväkuntoisten vauvojen kanssa.

Terveydenhuoltotyö jatkuu, toteutuu paikallisin voimin ja paikallisilla resurssein.

Matkasta jäi levollisen kiitollinen mieli!

*Kaisa Hirvikangas, kättilö,
terveydenhoitaja AMK,
Tyks, naistentautien poliklinikka,
SSKS:n hallituksen jäsen*